

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Viltskadecenter

2014-05-27

Bedömningar avseende rovdjursskador på hägnat vilt

Jens Karlsson

Inga Ängsteg

Rapport från Viltskadecenter 2014-4

Inledning

Uppdraget

Att senast 15 juni 2014 redovisa bedömningar avseende ersättning för rovdjursskador i hjorthägn.

Uppdragets genomförande

SLU (Viltskadecenter) har genomfört flera besök i hjorthägn i mellersta respektive södra rovdjursförvaltningsområdet. Förslaget har diskuterats vid ett möte med hjortavelsföreningen, länsstyrelserna och Naturvårdsverket. Föreliggande förslag fastställdes efter en endags workshop på VSC på Grimsö forskningsstation där företrädare för Riksförbundet Svensk Hjort, regionsföreningarna samt sydosthjort, länsstyrelserna, Naturvårdsverket och VSC (SLU) deltog.

Ersättning för uppkomna skador och genomförande av eventuella förebyggande åtgärder är starkt sammankopplade med varandra i såväl lagstiftning som praktisk förvaltning av vilt och människors inställning till såväl rovdjur som myndigheter. Vi har därför ansett det är viktigt att diskutera frågan om ersättning för uppkomna skador inom så kallade "rovdjursavvisande hägn".

Bakgrund

De kompensationsåtgärder och förebyggande åtgärder som används i världen varierar stort. De kan sträcka sig från drastiska åtgärder som att hela byar flyttas för att skapa habitat för rovdjur, t ex lejon i Indien (Sharma 1998), till småskaliga lokala projekt. Liksom det ersättningssystem vi har för rovdjursdödade tamdjur i Sverige så är en vanlig åtgärd att ge ekonomisk ersättning för egendom och produktion som går förlorad till följd av fredat vilt och etablering av fredade områden. Utformningen av denna ekonomiska kompensation varierar. I somliga fall baseras den på statliga medel (Wagner, m fl, 1997), men även fonder från intresseorganisationer och försäkringssystem förekommer (Wagner, m fl, 1997; Rodricks, 2010). Ett annat alternativ som används för att minska viltets direkta påverkan är att skapa en tamdjurshållning som minskar risken för angrepp. I Sverige har detta gjorts bland annat genom bidrag till rovdjursavvisande stängsel. På ett internationellt plan har det skett genom gränsbevakning av nationalparker, boskapsvaktande herdar och försök med "biostaket" för att kontrollera rovdjurens hemområden (Woodroffe, m fl, 2004). För att underlätta arbetet med att vakta stora boskapsflockar i Washington State har man försett vargar i återetablerade flockar med GPS-sändare, vilket möjliggjort en detaljerad övervakning av dem (Kramer 2013).

Tamdjursägare i USA har rätt att döda vargar som angriper deras boskap (Hartman 1995), i syfte att avskräcka vargar från att komma nära människor och tamdjur. Privata markägare och tamdjursägare på statlig mark har dessutom rätt att när som helst förfölja och störa vargar (Hartman, 1995), trots att arten i normala fall är strikt skyddad. För att minska påverkan från rovdjur på klövviltsstammar har man på olika håll i världen gjort ansträngningar för att öka klövviltet genom att förbättra deras naturliga habitat och öka födotillgången för dem (t ex Mishra, m fl, 2003; Ranjitsinh och Jhala, 2010).

Generellt används åtgärder som ska kompensera för negativ påverkan från vilda djur för att minska problem som uppstått till följd av politiska beslut eller som orsakats av speciellt värdefulla arter (Wagner, m fl, 1997). Förvaltningsåtgärdernas effekt blir ofta avsevärt större om de människor som påverkas av viltet involveras i alla eller flera delar av beslutsprocessen än om de inte gör det (Sinnott, 2007).

År 2013 dokumenterades totalt 16 hjortar vara angripna av stora rovdjur (lodjur) i Sverige, fördelat på 5 olika angreppstillfällen. Eftersom hägnat vilt som angrips av rovdjur vanligen inte ersätts av länsstyrelserna enligt NFS 2008:16 finns det en stor risk för att siffran är en underskattning. I somliga län besiktigar och dokumenterar fältpersonalen angrepp på hjort i hägn på samma sätt som de gör med tamdjur. Andra länsstyrelser besiktigar inte hjort i hägn, utan hanterar rapporter om rovdjursangrepp på hjort i hägn som vilken rovdjursobservation som helst.

Utgångspunkten för förslagen i föreliggande rapport är att:

- Skapa en förutsägbar förvaltning och hantering av rovdjursskador på hjortar och mufflon för ägare av vilthägn.
- Underlätta och samordna länsstyrelsernas hantering av rovdjursangrepp, framförallt lodjur, på hjortar och mufflon.
- Skapa incitament för hjorthägnägare att förstärka sina egna hägn med avseende på att förebygga rovdjursangrepp (lodjur).
- Att förtydliga vilka krav myndigheter ställer på hägnägare för att denne ska anses ha vidtagit rimliga förebyggande åtgärder.
- Rovdjursangrepp på hjortar och mufflon inom hägn som är uppförda enligt kriterier för att vara rovdjursavvisande, endast sker i begränsad utsträckning.

Förslag

Länsstyrelsernas besiktningsmän bör under åren 2014 - 2016 besiktiga misstänkta rovdjursangrepp på hjort och mufflon i hägn enligt samma rutiner som gäller för tamdjur.

Motivering: Idag är det svårt att avgöra omfattningen av angrepp av lodjur generellt på hägnat vilt. Det är således också svårt att avgöra hur stort problemet är generellt för näringen inom alla typer av hägn. Länsstyrelserna bedömer dock att omfattningen i form av antalet besiktningar är rimlig att klara av med befintliga resurser.

Ersättning bör utgå för hägnade hjortar och mufflon som dödats av lodjur innanför rovdjursavvisande stängsel.

Förslag till ny skrivning i NFS 2008:16

19 §

Ersättning får inte lämnas för

1. hund som skadats eller dödats vid jakt, jaktträning, jaktprov eller motsvarande om skadan är orsakad av den djurart som jakten avsåg,
2. skada på vilt eller andra vilda djur, utom fisk och kräftdjur som fångats i fiskeredskap och som skadats av säl,
3. skada på egendom som är avsedd för annan användning än i näringsverksamhet.

Länsstyrelsen får dock om särskilda skäl föreligger besluta om ersättning för skador som avses i första stycket. *Med undantag från punkt 2 kan länsstyrelsen lämna ersättning för hjortar och mufflon som dödats av lodjur inom sk rovdjursavvisande hägn som är monterade för att förebygga skador av lodjur*

Motivering: Vi föreslår att fokus i första hand ligger på att försöka förebygga uppkomsten av problem, genom komplettering av stängsel samt skydds jakt. I syfte att skapa incitament för näringen att förnya befintliga stängsel bör ersättning utgå för dokumenterade angrepp av lodjur som sker innanför rovdjursavvisande stängsel enligt nedanstående definition.

Bidrag om 15 kr/lpm (+ 5 000 kr till aggregat) för att sätta upp eltrådar bör endast ges till hjorthägn vars maskor upp till 1m ovan mark är < 15 cm höga. Hjorthägn som har haft dokumenterade rovdjursangrepp under de senaste 5 åren bör prioriteras.

Motivering: Att ge bidrag till åtgärder för att minska risken för ett rovdjursangrepp leder till att antalet rovdjur (i första hand lodjur) som avlivas genom skydds jakt minskar. Detta kan vara viktigt i framförallt södra förvaltningsområdet där antalet lodjur är relativt litet och antalet vilthägn relativt stort. Bidrag till hägn med andra(äldre) typer av stängsel blir antingen mycket kostsamma eller ineffektiva avseende att hålla rovdjur på utsidan.

I det fall angrepp av lodjur dokumenteras i ett hjorthägn med rovdjursavvisande stängsel beviljas eventuell ansökan om skydds jakt efter det första angreppet.

I det fall angrepp av lodjur dokumenteras i ett hjorthägn utan rovdjursavvisande stängsel beviljas eventuell ansökan om skydds jakt efter tre dokumenterade angrepp inom en 12 månaders period.

Motivering: Innan skydds jakt kan användas bör andra rimliga förebyggande åtgärder ha prövats och misslyckats. I de fall lodjur har angripit hägnade hjortar och mufflon innanför ett rovdjursavvisande stängsel enligt definition nedan) så kan det kriteriet anses vara uppfyllt. Vid angrepp innanför hägn som inte uppfyller nedanstående definition är akutåtgärder som kadaverhantering och ökad tillsyn rimliga åtgärder upp till tre angrepp inom en 12 månaders period. Det är dock inte rimligt att omgående bygga om hela stängselsträckningen så att det uppfyller kraven för att vara rovdjursavvisande.

Ett vilthägn ska bedömas ha rovdjursavvisande stängsel om:

- Stängslet är minst 200 cm högt.
- Stängslet och eventuella grindar sluter tätt mot marken, dvs avståndet mellan mark och stängslets nederdel är mindre än 10 cm.
- Stängslets maskor upp till 1 m ovan mark är mindre än 15 cm höga.

- Stängslet har två släta eltrådar (järn/stål) som löper ovan nätet. Den understa av dessa två trådar ska vara 15 cm från stängslet. Den övre tråden ska vara 15-25cm ovanför den understa.

Eller

Stängslet har en slät eltråd (järn/stål) som löper i vinkel utåt från stängslets ovansida, minst 10 cm ut från stängslet och max 15 cm ovanför stängslet.

- Eltrådar har en spänning på lägst 4 500 volt då den belastas med stängslet som jord.
- Eltrådarna även omfattar alla eventuella grindar och övergångar.

Referenser

Hartman P. (1995). *Resolving Conflicts Between Endangered Species and Man: Case Study – The Reintroduction of Gray Wolves to Yellowstone National Park and Central Idaho*. *Environs*, vol. 18, pp.88-103.

Ranjitsinh M.K. och Jhala Y.V. (2010). *Assessing the potential for reintroducing the cheetah in India*. Wildlife Trust of India, Noida, & the Wildlife Institute of India, Dehradun, TR2010/001.

Rodricks S., mainly based on Snow Leopard Trust 2010; TEEPcase: *Insurance scheme to protect Snow Leopards*. Available at TEEBweb.org

Sharma A. (1998). *Shifting Home – New Horizons on the Anvil for the Asiatic Lion*. *Sanctuary Asia*, XVIII no 5.

Sinnott M. (2007). *Wildlife damage compensation models: an overview of strengths, weaknesses, and effectiveness*. In Haney J.C. (Ed.) *Wildlife Compensation Schemes From Around the World: An Annotated Bibliography*. Defenders of Wildlife Conservation Science and Economics Program.

Wagner K.K., Schmidt R.H. och Conover M.R. (1997). *Compensation programs for wildlife damage in North America*. *Wildlife Society Bulletin*, vol. 25, pp. 312-319.

Woodroffe R., André J-M, Andulege B., Bercovitch F., Carlson A., Coppolillo P., Davies-Mostert H., Dickman A., Fletcher P., Ginsberg J., Hofmeyr M., Larurenson K., Leigh K., Lindsey P., Lines R., Mazet J., McCreery K., McNutt J.W., Mills G., Msuha M., Munson L., Parker M., Pole A., Rasmussen G., Robbins R., Sillero-Zubiri C., Swarner M., och Szykman M. (2004). *Tools for the conservation of African wild dogs –Do we know enough? What more do we need to know?* Report of a Workshop on Research for Conservation of the African Wild Dog Kruger National Park, South Africa.